PENTRU FOLOSIREA METODEI COMPARATIVE LA PREDAREA GRAMATICII LIMBII RUSE ÎN ŞCOLILE NOASTRE

DE

B. CHELMER

LECTOR LA INSTITUTUL PEDAGOGIC DE LIMBĂ ŞI LITERATURĂ RUSĂ «MAXIM GORKI»

Genialele lucrări ale lui I. V. Stalin despre problemele de bază ale lingvisticii conţin un nesecat izvor de învăţăminte pentru metodica predării limbilor. Incă în Noembrie 1950, câteva luni după apariţia lucrărilor lui I. V. Stalin, a avut loc Sesiunea Unită a Secţiunii de Literatură şi Limbă a Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. şi a Academiei de Ştiinţe Pedagogice a R.S.F.S.R., la care s'au discutat de către savanţii sovietici problemele predării limbilor în şcoala sovietică în lumina lucrărilor lui I. V. Stalin despre lingvistică şi s'au tras o serie de concluzii de cea mai mare însemnătate pentru metodica predării limbii ruse. Unele din aceste concluzii privesc predarea limbii ruse în şcolile neruse şi de aceea ele prezintă un deosebit interes pentru noi.

In articolul de faţă, ne vom strădui să prezentăm şi să ilustrăm una din aceste concluzii, formulată în Hotărîrea Sesiunii Unite în felul următor:

«Studierea limbii ruse în şcolile neruse trebue să se sprijine pe cunoaşterea limbii materne de către elevi şi să fie însoţită de compararea necesară a fenomenelor gramaticale ale ambelor limbi. Trebue să se acorde o deosebită atenţie studierii faptelor care sunt proprii numai limbii ruse şi lipsesc în limba maternă. De aceea, profesorul de limba rusă din şcoala nerusă trebue să cunoască bine bazele teoretice ale gramaticii limbii materne».

In cele ce urmează vom arăta pe scurt importanţa pe care o prezintă această concluzie pentru predarea gramaticii limbii ruse în şcolile româneşti.

★

Metodica predării limbii ruse în şcolile neruse, după cum arată Prof. V. M. Cistiacov în referatul[1] pe care l-a expus la Sesiunea Unită, trebue să urmă-

[1] V. M. Cistiacov, Problemele metodicii predării limbii ruse în şcoala naţională.

BDD-A10171 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:22:34 UTC)

rească în primul rând însuşirea de către elevi a deprinderilor practice. Latura practică a studierii limbii ruse trebue să fie în centrul atenţiei profesorului; elevii trebue să ajungă nu numai să înţeleagă, dar şi să vorbească şi să scrie corect şi cu uşurinţă în limba rusă.

Dar vorbirea curentă şi corectă în limba rusă nu este posibilă fără cunoaşterea cât mai completă şi mai precisă a structurii gramaticale a limbii ruse.

«Tocmai datorită gramaticii» — ne învaţă I. V. Stalin — «limba capătă posibilitatea de a îmbrăca gândurile umane în învelişul material al limbii»[1].

«Vocabularul» — arată tovarăşul Stalin — «luat ca atare, nu este suficient pentru a forma o limbă; el este mai degrabă material de construcţie pentru limbă. După cum materialele de construcţie în opera de construcţie nu formează clădirea, deşi fără ele este imposibil să se construiască o clădire, la fel şi vocabularul nu formează limba însăşi, deşi fără el nu este de conceput nicio limbă. Dar vocabularul capătă cea mai mare însemnătate când este pus la dispoziţia gramaticii, care stabileşte regulile de modificare a cuvintelor, regulile de combinare a cuvintelor în propoziţii şi astfel dă limbii armonie şi înţeles»[2].

Este deci clar că, fără stăpânirea gramaticii limbii ruse, elevii şi studenţii noştri nu vor putea vorbi corect această limbă, căci nu vor putea cunoaşte «regulile de modificare a cuvintelor, regulile de combinare a cuvintelor în propoziţii».

De aici reiese şi importanţa deosebită care trebue acordată studiului gramaticii în predarea limbii ruse.

Există o diferenţă între felul de însuşire de către elevi a gramaticii limbii române şi a gramaticii limbii ruse. Insuşirea structurii gramaticale a limbii române are loc treptat, în mod practic, în perioada preşcolară; în şcoală elevii capătă o serie de cunoştinţe de gramatică, care-i ajută să se exprime mai corect, mai precis, mai nuanţat. Insuşirea structurii gramaticale a limbii ruse nu precede însă la elevii noştri studiul gramaticii, ci are loc paralel cu acesta şi paralel cu însuşirea gramaticii limbii materne, româna. De aici şi necesitatea (şi totodată posibilitatea) de a folosi datele gramaticii limbii române la însuşirea gramaticii limbii ruse. Bineînţeles că, la rândul lor, cunoştinţele de gramatică rusă vor putea contribui la adâncirea cunoaşterii faptelor structurii gramaticale a limbii române.

Se naşte întrebarea: în ce fel trebue comparate faptele limbii ruse şi ale limbii române în cadrul studierii gramaticii ruse? I. V. Stalin ne învaţă că «structura gramaticală a limbii şi fondul ei principal de cuvinte alcătuesc temelia limbii, esenţa specificului ei»[3].

Fiecare limbă îşi are structura ei gramaticală.

---

[1] I. Stalin, Marxismul şi problemele lingvisticii, Ed. P.M.R., 1951, p. 50.
[2] Ibidem, p. 49—50.
[3] Ibidem, p. 54.

BDD-A10171 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:22:34 UTC)

Tocmai în acest spirit trebue să comparăm gramatica limbii ruse şi române, ca esenţa specificului acestor limbi. Deci trebue să atragem atenţia elevilor nu numai asupra asemănărilor dar şi asupra deosebirilor dintre limba rusă şi limba română pe care le vom întâlni în cursul studierii gramaticii limbii ruse. Deosebirile care există între structurile gramaticale ale limbilor rusă şi română stau la baza multor greşeli gramaticale ale elevilor noştri, care împrumută limbii ruse construcţii gramaticale ale limbii române, ceea ce duce la o vorbire necorectă. Iată câteva exemple:

Elevii noştri folosesc deseori în mod greşit cazul nominativ plural pe lângă numeralele cardinale: восемь ученики, în loc de восемь учеников, sau pe lângă numeralele nehotărîte: несколько ученицы, în loc de несколько учениц.

Terminaţia *-a* fiind în limba română caracteristică pentru genul feminin, elevii folosesc de multe ori în mod greşit forma два pentru genul feminin: два комнаты, în loc de две комнаты.

Deoarece în limba română viitorul verbelor se formează cu ajutorul unor forme auxiliare (*eu voi lucra*, *eu voi fi lucrat*), elevii fac greşeli în întrebuinţarea viitorului verbelor perfective din limba rusă: я буду сказать, în loc de я скажу, мы будем посмотреть, în loc de мы посмотрим.

Asemenea greşeli pot fi evitate dacă vom atrage atenţia elevilor dela bun început asupra deosebirilor care există în privinţa acestor construcţii gramaticale între limba rusă şi limba română. In felul acesta vom contribui şi la educarea spiritului de observaţie al elevilor noştri, atât de necesar pentru însuşirea activă atât a limbii ruse şi române, precum şi a celorlalte materii.

Există însă în folosirea acestui procedeu un pericol de exagerare, asupra căruia atrage atenţia Prof. V. M. Cistiacov, recomandând «folosirea procedeului comparării diferitelor fapte şi elemente din gramatica limbii ruse şi a limbii materne, fără ca aceste lecţii să se transforme în lecţii de gramatică comparată a acestor două limbi, aceasta nefiind în sarcina şcolii medii»[1].

Succesul folosirii acestui procedeu depinde în mare măsură şi de colaborarea între profesorul de limba rusă şi cel de limba română. In acest sens, experienţa sovietică ne recomandă un contact permanent între profesorii respectivi, punerea de acord a metodelor de predare şi coordonarea programului, în aşa fel încât «programul pentru limba maternă, în special la gramatică, să preceadă capitolele respective din limba rusă»[2].

Numai în acest fel ne vom putea sprijini în predarea gramaticii ruse pe fenomenele gramaticii limbii române. Bineînţeles că un rol hotărîtor, am putea spune rolul determinant în reuşita acestui procedeu, îl are cunoaşterea de către profesorul de limba rusă a gramaticii limbii materne. Fără îndeplinirea acestei condiţii, metoda comparării nu poate fi folosită căci poate duce numai la afir-

[1] V. M. Cistiacov, Problemele metodicii predării limbii ruse în şcoala naţională.
[2] Ibidem.

BDD-A10171 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:22:34 UTC)

maţii riscate din partea profesorului, afirmaţii care nu pot avea alt rezultat decât naşterea de confuzii în mintea elevilor. Este necesar de aceea ca profesorul de limba rusă să posede gramatica română, şi nu numai în mod pasiv, dar şi activ, studiind construcţiile gramaticale ale limbii române, din punctul de vedere al folosirii lor pentru o mai bună însuşire a gramaticii limbii ruse de către elevi.

Un sprijin însemnat în acest sens pentru profesorii noştri de limba rusă, ar însemna apariţia unor studii de gramatică comparativă ruso-română. Acest lucru este pe deplin realizabil şi el poate duce la o îmbunătăţire simţitoare a predării limbii ruse în şcolile noastre.

★

Vom încerca să ilustrăm observaţiile de mai sus prin câteva exemple legate de predarea adjectivului şi adverbului.

Să luăm de pildă gradele de comparaţie ale adjectivului.

In limba rusă ca şi în limba română există trei grade de comparare: gradul pozitiv (положительная степень), gradul comparativ (сравнительная степень) şi gradul superlativ (превосходная степень).

frumos	красивый
mai frumos	более красивый
cel mai frumos	самый красивый

Spre diferenţă însă de limba română, în limba rusă există două posibilităţi de exprimare a gradului comparativ şi superlativ: forma analitică (более красивый, самый красивый) şi forma sintetică (красивее, красивейший). In limba română, gradele comparativ şi superlativ au numai forme analitice *(mai frumos, cel mai frumos, foarte frumos)*.

Iată un exemplu pentru ilustrarea structurii analitico-sintetice a gramaticii limbii ruse. (Bineînţeles că elevilor nu le vom vorbi despre structura analitico-sintetică, ci le vom prezenta numai comparativ faptele, atragându-le atenţia asupra bogăţiei de forme a limbii ruse.)

Elevii noştri, sub influenţa gramaticii române, vor fi înclinaţi să folosească mai des formele analitice. Tocmai de aceea le vom da exerciţii de traducere în care să folosească paralel forma analitică şi sintetică.

Să luăm un alt exemplu privitor la adjectiv: adjectivele posesive din limba rusă de tipul сестрина книга, отцовы рукавицы.

Este bine ca la predarea acestor adjective, pentru evitarea confuziilor, să atragem în primul rând atenţia elevilor asupra deosebirii existente între terminologia rusă şi română în această privinţă. Adjectivelor posesive din limba română *(al meu, al tău)* le corespund în limba rusă pronumele posesive (притяжательные местоимения: мой, твой).

In limba română nu există forme adjectivale corespunzătoare adjectivului posesiv rus (притяжательное прилагательное). Сестрина крига va fi tradus

BDD-A10171 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:22:34 UTC)

prin genitivul substantivului: *cartea surorii* (книга сестры). Astfel, în limba română, vom avea o singură formă *(cartea surorii)* acolo unde în limba rusă sunt posibile două forme: una sintetică, puţin productivă (сестрина книга) şi una analitică, mai productivă (книга сестры).

Un alt exemplu care arată bogăţia de forme a limbii ruse este următorul:

In limba rusă există o categorie de adjective, относительные прилагательные (adjective relative). Aceste adjective, după cum se ştie, exprimă calitatea unui obiect prin intermediul unui alt obiect, de exemplu: дубовый шкаф, рабочий стол. Exprimarea aceloraşi noţiuni este posibilă în limba rusă foarte des printr'o formă analitică: folosirea unei prepoziţii şi a unui substantiv (шкаф из дуба, стол для работы).

In limba română, în marea majoritate a cazurilor se poate folosi doar a doua formă, forma analitică: *masă de lucru, dulap de stejar.* Elevilor noştri le va fi mai uşor să deosebească adjectivele relative de cele calitative din limba rusă, după ce le vom fi atras atenţia asupra faptului că adjectivele relative se traduc în limba română în marea majoritate a cazurilor printr'un substantiv şi o prepoziţie (зимний день — *zi de iarnă*, деревянный стол — *masă de lemn*, железная кровать — *pat de fier*), în timp ce adjectivele calitative se traduc tot prin adjective (красный флаг — *steag roşu*, светлый день — *zi luminoasă).*

Studiul adverbului [1] prezintă de asemenea elemente comparative interesante şi folositoare pentru însuşirea lui.

In limba rusă ca şi în limba română adverbele se formează din alte părţi de cuvânt. Este bine ca la predarea formării adverbelor în limba rusă să atragem atenţia elevilor asupra cazurilor similare existente în limba română. De exemplu: *astăzi* — сегодня dintr'un pronume demonstrativ şi un substantiv *astă* + *zi;* сего (сей) + дня (день).

La studiul trecerii adjectivelor de formă scurtă de genul neutru singular în adverbe fără schimbarea formei (интересно, красиво, плохо) va fi bine să facem o comparaţie cu un fenomen asemănător din limba română şi anume, trecerea adjectivelor de genul masculin în adverbe de asemenea fără schimbarea formei *(frumos, încet, interesant).*

Se pot da exerciţii de deosebire a adverbului de adjectiv în limba rusă şi în limba română de tipul: Течение реки быстро. Поезд идет быстро. *Omul acesta este un om cinstit. Pionierul se poartă întotdeauna cinstit.*

La studiul clasificării adverbelor limbii ruse este bine să dăm o schemă comparativă a clasificării adverbelor în limba rusă şi în limba română. Vom constata asemănări dar şi deosebiri. Astfel, şi în limba rusă şi în limba română se disting

[1] In treacăt, este necesar să menţionăm că vocabularul rus al elevilor noştri conţine foarte puţine adverbe, deşi limba rusă se caracterizează printr'o abundenţă deosebită de adverbe, care determină cu precizie verbele, nuanţând şi îmbogăţind limba. De aceea ar fi bine dacă manualele noastre de limba rusă ar conţine un mic vocabular special pentru adverbele mai des folosite în limba rusă, pentru ca elevii noştri să ai[illegible]ască activ.

BDD-A10171 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:22:34 UTC)

adverbe de timp (наречия времени): *dimineaţa* (утром), adverbe de loc (наречия места): *aici* (здесь), adverbe de mod (наречия образа действия): *bine* (хорошо) şi adverbe care arată cantitatea. In gramatica limbii române ele alcătuesc o subgrupă a adverbelor de mod, în limba rusă se împart în două grupe separate: наречия степени и меры *foarte* (очень), *mult* (много).

Mai există încă două grupe puţin productive de adverbe: (наречия причины и цели) adverbe de cauză şi de scop. Care vor fi deosebirile? In clasificarea românească vom mai întâlni trei subgrupe ale grupei adverbelor de mod: adverbe care exprimă afirmaţia *(da, fireşte)*, negaţia *(nu)*, îndoiala *(poate)*. Aceste cuvinte, care exprimă afirmaţia, negaţia sau îndoiala, în gramatica rusă nu sunt considerate adverbe, ci alte părţi de cuvânt (частицы: да, нет, не şi модальные слова[1]: конечно, может быть). Pentru a evita confuziile la analiza gramaticală trebue să explicăm elevilor aceste fapte.

In privinţa categoriilor morfologice ale adverbului, în limba rusă întâlnim ca şi în limba română grade de comparaţie ale adverbului. Formarea lor fiind foarte asemănătoare cu formarea gradelor de comparaţie ale adjectivelor, nu ne vom mai opri asupra lor.

Adverbul în limba rusă ca şi în limba română are forme diminutive:

bine-binişor
хорошо — хорошенько

Şi în acest caz este bine să pornim în predare dela fenomenul cunoscut şi înţeles de elevi, forma diminutivă în limba română, la forma diminutivă în limba rusă.

★

Acestea sunt doar câteva exemple de fapte din gramatica rusă şi română ce pot fi studiate comparativ. La un studiu atent şi amănunţit al acestor două sisteme gramaticale s'ar putea găsi zeci de elemente interesante de comparat. Folosirea cu pricepere a acestor elemente comparative de către profesorii noştri de limba rusă ar putea duce la o adevărată cotitură în predarea gramaticii limbii ruse în şcolile noastre, contribuind în felul acesta la o însuşire conştientă şi deci temeinică a limbii ruse de către elevii noştri.

[1] V. V. Vinogradov, Ruschii iazîc, Gramaticescoe ucenie o slove, Ucepedghiz, 1947, p. 725.

BDD-A10171 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 13:22:34 UTC)